

СПІЛЬНІСТЬ ЦІЛЕЙ УКРАЇНИ І НАТО В ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІЙ СТРАТЕГІЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Досліджено спільні цілі України та НАТО в контексті зовнішньополітичної стратегії. Аналізується історичний шлях співпраці між Україною та НАТО, звертаючи увагу на зміни після отримання Україною статусу партнера альянсу. Розглядаються ключові аспекти спільної зовнішньополітичної стратегії, зокрема безпека, оборона, реформи та співпраця у різних сферах.

Ключові слова: глобалізація, членство, військові стандарти, міжнародна система безпеки, трансформація, НАТО, зовнішньополітична стратегія, зовнішня політика України.

Abstract

The common goals of Ukraine and NATO in the context of foreign policy strategy have been studied. The historical path of cooperation between Ukraine and NATO is analyzed, paying attention to changes after Ukraine received the status of a partner of the alliance. Key aspects of the common foreign policy strategy are considered, including security, defense, reforms and cooperation in various spheres.

Keywords: globalization, membership, military standards, international security system, transformation, NATO, foreign policy strategy, foreign policy of Ukraine.

Вступ

Безпека України має вагомe значення для НАТО і усіх держав–членів Альянсу. Альянс цілковито підтримує невіддільне право України на самооборону, а також її право обирати власні механізми безпеки. Майбутнє України – в НАТО. Відносини між Україною і НАТО почали розвиватися ще на початку 90-х років ХХ ст. і відтоді стали одним з найбільш значущих партнерств НАТО. Починаючи із 2014 року, у зв'язку з незаконною анексією Криму Росією, співробітництво між Україною і НАТО у низці ключових галузей було активізовано. Від початку повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році як НАТО, так і держави–члени Альянсу надають Україні допомогу на безпрецедентному рівні [1].

Основна частина

З дня здобуття незалежності в 1991 році, Україна проходила складні та важливі етапи у визначенні свого зовнішньополітичного курсу та співпраці з міжнародними партнерами. Після розпаду Радянського Союзу, країна стала вільною у виборі своєї політичної системи, конституційних норм і принципів свого існування. Кардинальні суспільно-політичні та економічні зміни, характерні для всіх колишніх радянських республік, також супроводжували Україну. Території, які виходили з-під центрального управління, почали самостійно визначати свій подальший розвиток. Україна, як новостворена держава, вирішувала свої завдання та перспективи. З моменту набуття незалежності, Україна активно демонструвала свою відданість мирним принципам та діяла відповідно до цих ідеалів. Вона визначила себе як країну, яка сприяє мирному співіснуванню з іншими державами. Оголошення позаблокового статусу та отримання без'ядерного статусу підтверджували відхід України від міжнародних протистоянь та бажання допомогти у підтримці міжнародного миру та безпеки.

Проте, з початком російської агресії в 2014 році, Україна змінила свій підхід до зовнішньополітичних питань. Напад Росії став каталізатором для кардинальних змін у суспільно-політичній думці та зовнішньополітичній стратегії країни. Внаслідок цього було прийнято рішення про переорієнтацію на західні структури та відмову від нейтралітету. У 2019 році зміни до Конституції України офіційно

закріпили курс країни на членство у НАТО та Європейському Союзі. У контексті сучасних глобальних загроз і викликів, Україна розуміє, що кожен локальний конфлікт важливо розглядати в рамках загальних глобальних тенденцій. Ця усвідомленість привела до переосмислення зовнішньополітичного курсу та активної участі в міжнародних структурах, спрямованих на забезпечення миру та безпеки [2].

Сучасна ситуація в Україні пов'язана з глобальними викликами та загрозами, такими як російська агресія, гібридна війна, тероризм і інформаційна війна. Ці явища відображають загальні глобальні тенденції у міжнародній системі безпеки, де кожен локальний конфлікт стає частиною загальної карти. Для розуміння сучасних викликів важливо проаналізувати нові загрози та зміни в міжнародній системі безпеки. Безпека завжди була ключовим аспектом існування держав. Сьогодні це означає захист суверенітету та обмеження зовнішнього втручання. Для ефективного функціонування країни важливо чітко усвідомлювати ризики на різних рівнях, адаптуватися до змін у міжнародних відносинах і працювати на забезпечення міжнародної стабільності та безпеки.

Сучасний світ стикається зі складними викликами та загрозами, серед яких тероризм займає важливе місце. Це явище набуло світового значення з початком ХХІ століття. На сьогоднішній день серед найбільш відомих та небезпечних терористичних угруповань виокремлюються такі, як «Ал-Гамаат ал-ісламія», «Аль-Джихада», «Фронт ісламського порятунку», «Джамаат ал-фукра», «Харакат ал-ансар», «ХАМАС», «Ісламський джихада», «Хизбалла», «Аль-Каїда», «Світовий фронт джихада». Вони утворюють глобальну терористичну мережу, створену у 2011 році. Однією з основних проблем їхньої діяльності є спонтанність та відсутність систематичності у проведенні атак, що ускладнює прогнозування та попередження терористичних актів. Згідно з оцінками фахівців, жоден військово-політичний блок, включаючи НАТО та Сполучені Штати, не здатен повністю подолати тероризм. Переломним моментом у сприйнятті тероризму як глобальної загрози стало 11 вересня 2001 року, коли сталася трагедія з офісними «будівлями-близнюками» в США. Цей інцидент змусив світ переосмислити проблему тероризму та визнати її глобальним явищем [3].

Гібридні та інформаційні війни також виступають важливими факторами сучасних загроз. Гібридна війна поєднує різні методи та теорії війни з метою досягнення основної воєнної мети. Вона включає в себе елементи класичних воєнних заходів, інформаційну зброю та прояви тероризму. Інформаційна війна, у свою чергу, спрямована на вплив на психологічні характеристики людей та групові настрої в суспільстві. Вона може бути конструктивною, спрямованою на підтримку різних складових суспільства, або деструктивною, спрямованою на створення дестабілізованої ситуації. Ці явища є складними викликами для міжнародної безпеки, які вимагають відповідної реакції та адаптації з боку світової спільноти [4].

Обидва вищезазначені явища - гібридні та інформаційні війни - відіграють важливу роль у міжнародних відносинах на сьогоднішній день. Вони можуть значно впливати на безпосередньо міжнародні відносини не менше, ніж тероризм. У світі, де інформаційні інструменти проникають усюди, отримати достовірну інформацію стає вкрай складно, особливо для пересічних громадян, коли більшість медіаресурсів контролюється іншими сторонами, які не завжди дбають про достовірність інформації.

Крім того, у кіберпросторі постає ще одна серйозна загроза - концепція потенційної небезпеки. Враховуючи цю загрозу, розвиток системи міжнародного захисту у кіберпросторі стає надзвичайно важливим завданням для міжнародної спільноти та впливає на розвиток міжнародних відносин. Створення інфраструктури кібербезпеки є масштабним процесом через варіативність можливої шкоди та високу ціну. Це може включати як кібератаки без фізичного втручання, так і використання гібридних технологій з використанням безпілотників у бойових діях.

Враховуючи наведені загрози, роль Організації Північноатлантичного договору (НАТО) стає надзвичайно важливою. НАТО має за мету гарантувати свободу та безпеку своїх членів як політичними, так і військовими засобами. Це включає в себе підтримку демократичних цінностей та співпрацю в сфері оборони та безпеки. У разі невдачі дипломатичних зусиль, НАТО має повноваження проводити військові операції для управління кризовими ситуаціями, які здійснюються відповідно до колективного захисту за установчим договором.

Відносини між північноамериканськими та європейськими членами НАТО виступають основою альянсу. На всіх етапах існування та розвитку організації ключовими гравцями демократії були Сполучені Штати та країни Європи. Для досягнення їхньої спільної цілі - поширення ідеї демократичного устрою -

було важливо зберегти рівновагу всередині блоку та навчитися координувати роботу організації, незважаючи на можливі політичні розбіжності.

Хоча діяльність НАТО передбачає застосування як військових, так і дипломатичних засобів, на етапі заснування переважав військовий характер організації. Після закінчення "холодної війни" НАТО змогло спрямувати свою політику на досягнення статутного балансу, комбінуючи військові та дипломатичні аспекти. У 1991 році НАТО налагоджує зв'язки з колишніми членами Варшавського договору, а у 1999 році колишні учасники Варшавського договору стають обмеженими партнерами НАТО як члени Ради "Росія – НАТО". У квітні 2004 року ще сім країн офіційно вступають до НАТО.

Протягом свого існування НАТО посилює і зміцнює зв'язки між своїми членами, постійно підсилюючи їхній інтерес. Сам договір став моделлю для інших колективних угод з питань безпеки. Діяльність НАТО від 1990–1991 років не обмежується лише Європою. З того часу альянс поступово посилює зв'язки з іншими країнами. НАТО відігравав роль у спрямуванні миротворчих сил та миротворчих операцій ООН. Перша співпраця з ООН відбулася в Югославії у 1992 році. Після цього НАТО розпочав миротворчу діяльність поза межами Європи, направляючи війська до Іраку, Афганістану, Судану, Косово та інших держав.

Після теракту 11 вересня 2001 року на світовий торговий центр у Нью-Йорку, який розцінювався як напад на США, НАТО розширило свою роль для боротьби з тероризмом на міжнародному рівні. В офіційних ресурсах НАТО відверто не вказується на спрямованість на боротьбу з конкретними загрозами сьогодення. У статуті організації наголошується на мирному вирішенні будь-яких проблем та постійному консультуванні членів за потенційного виникнення загрози їх територіальній чи політичній безпеці. Проте на офіційному веб-сайті НАТО є інформативна онлайн-сторінка, присвячена протидії тероризму, яка відповідає на сучасні виклики безпеки та визначає завдання для збереження сучасної системи міжнародної безпеки [5].

Для України тематика напрямів діяльності НАТО є дуже актуальною, особливо в контексті гібридної війни, з якою наша країна стикається. Це є ключовим фактором у прагненні України до членства в організації. Попри офіційний курс держави, українське суспільство активно обговорює доцільність членства в НАТО, враховуючи переваги та недоліки цього кроку. Одним із найважливіших аргументів на користь членства є підвищення міжнародного авторитету України та зниження ризику нападу на неї завдяки можливості отримати гарантії, які надаються учасникам безпекової організації. Вступ до НАТО також передбачає уніфікацію військових стандартів та покращення Збройних сил України до євроатлантичного рівня. Проте є й контраргументи, пов'язані зі збільшенням витрат на оборонний бюджет, обов'язком участі в інших конфліктах у разі нападу на іншу державу-члена організації та загостренням політичних відносин з Російською Федерацією та іншими потенційно прихильними РФ державами [6].

Трансформація НАТО та переосмислення зовнішньополітичного курсу України впливають на зміни у її громадян та спільноти. Враховуючи роль альянсу у сучасному світі, вступ до НАТО може відповісти на сучасні виклики безпеки та допомогти Україні в побудові стійкої та безпечної майбутньої політики.

Висновки

НАТО відіграє ключову роль у забезпеченні безпеки та стабільності не лише в Європі, а й у світі загалом. Враховуючи глобальні виклики, такі як тероризм, інформаційна війна та гібридні загрози, НАТО активно розширює свою діяльність за межами Європи.

Для України вступ до НАТО має велике значення, особливо в контексті гібридної війни, що ведеться на її території. Членство в організації може забезпечити країні підтримку, безпеку та підвищення міжнародного авторитету. Проте існують і контраргументи, такі як збільшення витрат на оборонний бюджет та можливість участі в конфліктах з іншими державами-членами.

Рішення щодо вступу України до НАТО є складним та вимагає обґрунтованих стратегічних рішень, які враховують як переваги, так і можливі ризики для країни та її міжнародного статусу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Relations with Ukraine. NATO's official Website. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_37750.htm?selectedLocale=en (дата звернення: 12.04.2024).
2. Енциклопедія історії України: Додатковий том. – Кн. 1: А–Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во «Наукова думка», 2021. - 773 с.
3. Тероризм: глобальна проблема сучасного світу! URL: https://ust.edu.ua/university/activity/antiteror_corruption (дата звернення: 12.04.2024).
4. Курбан О. Теорія інформаційної війни: базові основи, методологія та понятійний апарат. ScienceRise. 2015. № 11 (1). С. 95–100.
5. Анісов А. О. Місце НАТО в зовнішньополітичній стратегії України. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/11892/1/Kotyk.pdf> (дата звернення: 12.04.2024).
6. Палій О. Вступ до НАТО: 20 проти 6 на користь України. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2006/05/29/3111403/> (дата звернення: 12.04.2024).

Spanik Anna Vitaliyvna – студентка 2 курсу кафедри комп'ютерних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: spanikann2004@gmail.com.

Kornienko Valeriy Oleksandrovich – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри соціально-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: valkorney1958@gmail.com.

Spanik Anna – 2nd year student of the Department of Computer Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: spanikann2004@gmail.com.

Kornienko Valeriy – Dr. of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, e-mail: valkorney1958@gmail.com.